

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Didaktická analýza vybraného tematického celku
v ekonomických předmětech SOŠ**

Závěrečná práce

Autor: Ing. Petra Černíková

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2021

ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Ing. Petra Černíková

Rozšiřující kurz

Studium učitelství odborných předmětů

Název práce

Didaktická analýza vybraného tematického celku v ekonomických předmětech SOŠ

Název anglicky

Didactic analysis of selected thematic unit of economic subject at secondary schools

Cíle práce

Hlavním cílem závěrečné práce bude na základě posouzení aktuálního stavu využití forem a metod výuky, didaktických prostředků a zásad při výuce zvoleného tematického celku navrhnout vlastní přípravu pro výuku konkrétního tématu, a to v souladu se zásadami didaktické analýzy. V teoretické části bude cílem práce především popsat vzdělávací soustavu v ČR s akcentem na střední odborné školy a charakterizovat kroky didaktické analýzy.

Metodika

Hlavní metodou v praktické části bude pozorování v rámci vyučovací jednotky, analýza současného stavu a syntéza zjištěných informací. V teoretické části bude využita metoda analýzy informací z odborné literatury a elektronických zdrojů.

Pracovní verzi práce odevzdat vedoucímu práce do 6. března 2020.

Finální verzi práce odevzdat na studijní oddělení do 31. března 2020.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní závěrečné práce.

Klíčová slova

didaktická analýza, střední odborná škola, ekonomické předměty

Doporučené zdroje informací

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KRÁLOVÁ, Alena. Didaktika základů ekonomiky. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2013. 179 s. ISBN 978-80-245-1964-7.

KRPÁLEK, Pavel a KRPÁLKOVÁ KRELOVÁ, Katarína. Didaktika ekonomických předmětů. Praha: Oeconomica, 2012. 183 s. ISBN 978-80-245-1909-8.

SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, Milan a MILLER, Ivan. Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory. 3. vydání. Textová studijní opora. Praha: ČZU v Praze, IVP, 2012. 136 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

Předpokládaný termín obhajoby

2019/20 LS – IVP

Vedoucí práce

Ing. Kateřina Tomšíková

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 28. 2. 2020

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 2. 2020

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 08. 11. 2021

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma:

Didaktická analýza vybraného tematického celku v ekonomických předmětech ŠOŠ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala především paní Ing. Kateřině Tomšíkové za její trpělivost, odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup při zpracovávání celé práce. Poděkování také patří všem zaměstnancům Obchodní akademie a Střední odborné školy gen. Fajtla v Lounech, kteří se mi věnovali v průběhu pedagogické praxe, především paní Ing. Lence Drbohlavové, paní Ing. Jitce Peterkové a paní Mgr. Jaroslavě Kuhnové. Dále bych ráda poděkovala rodině a přátelům za jejich plnou podporu po celou dobu studia.

Abstrakt

Hlavním cílem závěrečné práce bylo navrhnout vlastní přípravu na výuku konkrétního tématu v souladu se zásadami didaktické analýzy. Nejprve byla za pomoci odborných publikací a dalších dostupných elektronických zdrojů vypracována teoretická část, která popisuje vzdělávací soustavu ČR se zaměřením na střední odborné školy. Dále byly v této části popsány kroky didaktické analýzy. Na základně teoretických poznatků a vlastní řízené pedagogické praxe na Obchodní akademii a Střední odborné škole generála Františka Fajtla v Lounech byla následně vypracována praktická část, která s využitím metody pozorování posoudila průběh vyučovací jednotky při výuce tematického celku s názvem „Organizace, podnik, právní úprava podnikání“, který je součástí předmětu „Ekonomika“. Akcent byl kladen na analýzu stanovení výchovně-vzdělávacích cílů, využití forem a metod výuky a didaktických prostředků. Z provedené didaktické analýzy vzešlo několik doporučení. Jednalo se o použití Bloomovy taxonomie k formulaci vzdělávacích cílů, použití zajímavější prezentace v expoziční části hodiny, využití formy skupinové výuky či metody klasického brainstormingu. Výuku je možné podpořit využitím dosud nepoužívané didaktické techniky – elektronického tabletu. K fixaci učiva byly vytvořeny didaktické pomůcky – křížovka a doplňovačka.

Klíčová slova

příprava na vyučovací jednotku, didaktická analýza, vzdělávání, střední škola

Abstract

The main goal of the final work was to design my own preparation for the teaching of a specific topic in accordance with the principles of didactic analysis. First, with the help of professional publications and other available electronic sources, a theoretical part was developed, which describes the educational system of the Czech Republic with a focus on secondary vocational schools. Furthermore, the steps of didactic analysis were described in this part. On the basis of theoretical knowledge and own controlled pedagogical practice at the Business Academy and Secondary Vocational School of General František Fajtl in Louny, a practical part was subsequently developed, which assessed the course of the teaching unit in teaching the thematic unit entitled "Organization, enterprise, business law", which is part of the subject "Economics ". Emphasis was placed on the analysis of setting educational goals, the use of forms and methods of teaching, and teaching aids. Several recommendations emerged from the didactic analysis. It was the use of Bloom's taxonomy to formulate educational goals, the use of a more interesting presentation in the exposition part of the unit, the use of a form of group teaching, or the method of classical brainstorming. Teaching can be supported by using a previously unused didactic technique – an electronic tablet. Didactic aids were created to fix the curriculum – a crossword puzzle and a refill.

Keywords

Teaching unit preparation, Didactic Analysis, Education

OBSAH

ÚVOD	9
1 Cíl a metodika	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	
2 Vzdělávací soustava v České republice	11
2.1 Střední vzdělávání v České republice	11
3 Obecná didaktika a didaktika odborných předmětů	13
3.1 Obecná didaktika	13
3.2 Didaktika ekonomických předmětů	14
4 Didaktické zásady	15
4.1 Zásada názornosti	15
4.2 Zásada soustavnosti a přiměřenosti	16
4.3 Zásada individuálního přístupu ke studentům	16
4.4 Zásada vědeckosti	16
4.5 Zásada důkladnosti	17
4.6 Zásada výchovnosti a vědomé aktivity	17
4.7 Zásada zpětné vazby	17
5 Obsah vzdělávání v odborných předmětech	18
5.1 Učivo	18
5.1.1 Rámcový vzdělávací program	18
5.1.2 Školní vzdělávací program	19
5.2 Vzdělávací cíle v odborných předmětech	20
5.3 Mezipředmětové vztahy	21
6 Didaktická analýza učiva	23

PRAKTICKÁ ČÁST

7	Charakteristika školy	26
7.1	Obor Obchodní akademie	27
7.2	Kompetence absolventa oboru Obchodní akademie	27
8	Vlastní šetření	30
8.1	Didaktická analýza vybraného tematického celku	30
8.1.1	Situační analýza	30
8.1.2	Stanovení výchovně-vzdělávacích cílů	30
8.1.3	Výběr a uspořádání učiva	31
8.1.4	Určení forem, metod a didaktických prostředků	32
8.1.5	Procvičení a fixace učiva	33
8.2	Individuální rozhovor	33
8.3	Celkové zhodnocení a vlastní doporučení	34
9	Výsledky a doporučení	35
	ZÁVĚR	37
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	38
	SEZNAM OBRÁZKŮ	40
	SEZNAM TABULEK	40
	SEZNAM PŘÍLOH	41

ÚVOD

Vzdělávání hraje důležitou roli v osobním rozvoji člověka, což má velký vliv na celkové fungování společnosti. Jedná se o souhrn všeobecných znalostí, schopností a dovedností každého z nás. Z tohoto důvodu by měl být na toto společenské téma kladen vysoký důraz. Již Jan Amos Komenský se v 17. století vzděláváním velmi podrobně zabýval. Konkrétně se zaměřil na teorii výchovy, didaktiku a vytvořil speciální metodiku výuky. Jeho nejznámějším dílem je „Schola ludus“, neboli „Škola hrou“. V dnešní době je tento známý výrok v souvislosti se vzděláváním často propagován.

Od roku 2004 se vzdělávací systém v České republice řídí především Rámcovými vzdělávacími programy, které mají pevně danou strukturu a tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů a na všech stupních vzdělávání.

V souvislosti s aktuální epidemiologickou situací se ukázalo, že je v dnešní době velmi důležité zaměřovat vzdělávání směrem k využívání moderních informačních technologií. Je velmi pravděpodobné, že společnost v budoucnu čeká určitá změna v celkovém systému výuky.

Tato závěrečná práce se zabývá výukou na středních odborných školách a zaměřuje se na didaktickou analýzu vybraného tematického celku. Zjištěné poznatky vzešly z metody pozorování konkrétní vyučovací jednotky předmětu „Ekonomika“ v 1. ročníku oboru „Obchodní akademie“. Cílem této práce bylo navrhnout změny průběhu vyučovací jednotky tak, aby si žáci učivo lépe osvojili, fixovali a aby se pro ně výuka stala zajímavější.

1 Cíl a metodika

Hlavním cílem závěrečné práce bylo na základě posouzení aktuálního stavu využití forem a metod výuky, didaktických prostředků a zásad při výuce zvoleného tematického celku navrhnout vlastní přípravu pro výuku konkrétního tématu, a to v souladu se zásadami didaktické analýzy. V teoretické části bylo cílem práce především popsat vzdělávací soustavu v ČR s akcentem na střední odborné školy a charakterizovat kroky didaktické analýzy.

Hlavní metodou v praktické části bylo pozorování v rámci vyučovací jednotky, analýza současného stavu a syntéza zjištěných informací. V teoretické části byla využita metoda analýzy informací z odborné literatury a elektronických zdrojů.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Teoretická část závěrečné práce představuje vzdělávací soustavu v České republice, definuje didaktiku jako vědeckou disciplínu, charakterizuje didaktické principy a zásady a popisuje jednotlivé kroky didaktické analýzy.

2 Vzdělávací soustava v České republice

Český vzdělávací systém tvoří školy a školská zařízení. Soustavu vzdělávacích programů v jednotlivých školách a zařízeních uspořádává a upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (Zákony pro lidi, 2021).

Vzdělávací systém obsahuje několik stupňů. Nejnižším stupněm reprezentujícím předškolní vzdělání jsou mateřské školy. Do nejnižšího stupně patří rovněž školy pro žáky se speciálními vzdělávacími nároky a přípravný stupeň základních škol. Další úrovní vzdělávacího systému jsou základní školy rozdělené na první (1. – 5. ročník) a druhý stupeň (6. – 9. ročník). Následuje úroveň středoškolského vzdělávání zastoupená gymnázii, konzervatořemi, středními odbornými školami a učilišti. Na středoškolské vzdělávání navazují vyšší odborné školy a vysoké školy. Předpokladem pro studia na těchto školách je zdárné složení maturitní zkoušky. Většina vysokých škol má bakalářský studijní program, na něj navazující magisterský program a nejvyšším stupněm jsou doktorské studijní programy (NÚV, 2021a).

2.1 Střední vzdělávání v České republice

Vzdělávání na středoškolské úrovni je v současnosti reprezentováno těmito druhy škol: gymnázii, konzervatořemi, středními odbornými školami a středními odbornými učilišti.

Gymnázia poskytují studentům všeobecné vzdělání, které je určeno především jako příprava pro navazující studium na vysoké škole. Studium na gymnáziu je zakončeno maturitní zkouškou.

Střední odborné školy (SOŠ) nabízejí odborné vzdělávání a připravují studenty pro bezprostřední uplatnění se na trhu práce v technických, ekonomických a obdobných pracovních pozicích. Vzdělávání je ukončené maturitní zkouškou.

Střední odborná učiliště (SOU) zabezpečují odborné vzdělání a přípravu především na dělnická povolání. Vzdělání je ukončené závěrečnou zkouškou s výučním listem. Po tříletém studiu učebního oboru je možné pokračovat nástavbovým studiem zakončeným maturitní zkouškou.

Střední odborné školy a učiliště nabízejí různorodou skupinu studijních a učebních oborů (NÚV, 2021b).

3 Obecná didaktika a didaktika odborných předmětů

3.1 Obecná didaktika

Slovo „didaktika“ pochází z řeckého „didáskein“, které se do českého jazyka překládá jako „vyučovat, učit“ nebo „být poučován, vyučován, učen“ (Janík, 2009).

„Didaktiku (obecnou didaktiku) vymezujeme jako teorii vzdělávání a vyučování. Zabývá se problematikou obsahů, které se jakožto výsledky společensko-historické zkušenosti lidstva stávají v procesu vyučování individuálním majetkem žáků. Zabývá se zároveň procesem, který charakterizuje činnosti učitele a žáků a v němž si žáci tento obsah osvojují, tedy vyučováním a učením“ (Skalková, 2007, s. 14-15).

Otázkou didaktiky se zabývá několik autorů a je tedy možné se setkat s vícero definicemi tohoto pojmu. Maňák (2003) vymezuje didaktiku jako teorii vzdělávání obsahující veškeré procesy a jevy, které se týkají úmyslné motorické a mentální kultivace člověka ve všech stádiích a formách jeho rozvoje. Většina autorů vnímá obecnou didaktiku jako zásadní pedagogickou disciplínu usilující o vědecký rozbor, reflexi a výklad procesů učení ve všech formách a stupních vzdělávání, přičemž tato disciplína zároveň přispívá ke zkvalitňování vyučování (Janík, 2009).

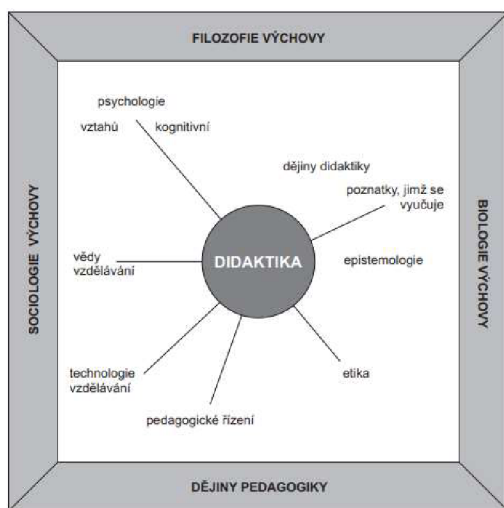
Didaktika se dělí na obecnou, oborovou (speciální) a předmětovou. Obecná didaktika se věnuje zejména zkoumání základních předpokladů, možností, důsledků a hranic vyučování a učení. Oborová didaktika stanovuje na jednom konkrétním předmětu či vzdělávací oblasti přiměřené způsoby transformace učiva a vybírá pro správné osvojování si tohoto učiva vhodné prostředky (Votava, 2018).

Oborové didaktiky se vyvinuly z obecné didaktiky jako oddělené vědní disciplíny a v současnosti se intenzivně rozvíjejí. Rozvoj oborových didaktik závisí v jednom ohledu na kvalitní znalosti pedagogiky a psychologie a v ohledu druhém na dobré znalosti těch vědních oborů, kterými se daná oborová didaktika zabývá (Skalková, 2007).

Charakteristika výrazu oborová didaktika nebyla doposud ustálena. Meze jeho výkladu jsou od komplexně pojaté oborové didaktiky jako na základním výzkumu aplikované vědy až k poměrně úzce pojímané metodice, tedy pravidlům náležitého

vyučování v určitém oboru. V současné době je typické směřování ke komplexnímu pojetí. Spojitost mezi didaktikou a oborem může mít různé podoby, ale je žádoucí, aby jejich průnik byl symetrický, a to z důvodu nutnosti vyváženého respektování jak oborové kvality vyučování, tak podmínek žakovského učení (Janík, 2009).

Obrázek 1 - Místo didaktiky v poli věd o výchově

Zdroj: Skalková, 2007

Didaktika odborných předmětů zkoumá obsah a průběh vzdělávacího procesu, včetně didaktické transformace výsledků technických věd. Podstata této transformace spočívá ve formulaci cíle vzdělání, výběru teoretických i praktických poznatků a jejich uspořádání do didaktické soustavy (Čapek, 1981).

3.2 Didaktika ekonomických předmětů

Didaktika ekonomických předmětů pojednává o vztazích a pravidlech týkající se výuky ekonomických předmětů. Jedná se o oborovou didaktiku, která se zabývá volbou prostředků a metod pro optimální dosažení výchovně-vzdělávacích cílů (Krpálek a Krpálková 2012).

4 Didaktické zásady

Obecné nároky na vyučování, které ve spojení se základními zákonitostmi výchovně-vzdělávacího procesu a ve shodě s jeho jednotlivými cíli vymezují charakter vyučování, se nazývají didaktickými (vyučovacími) zásadami.

Jan Amos Komenský formuloval první zásady vyučování už v roce 1638 ve svém díle *Didactica Magna* (Slavík a Miller, 2012). Didaktické zásady ovlivňují všechny části výukového procesu, všechny jeho metody, formy i prostředky. Tyto hlavní aspekty vyučování musí být dodržovány a respektovány a jejich potřebnost vychází z obecných zákonitostí vyučovacích postupů. Jedná se o soustavu vědecky opodstatněných nároků a pravidel vyučování, která ovlivňuje jeho obsah. Na didaktické zásady je možné nahlížet jak z pohledu obsahu vzdělávání, tak z pohledu metod a postupů vyučování a učení (Slavík a Miller, 2012).

4.1 Zásada názornosti

Názornost, která se řadí k nejstarším vyučovacím zásadám, vychází z teorie, že studenti už o dané problematice mají nějakou základní představu. Je ovšem nutné ji pojmout tak, aby studenti problém dostatečně pochopili. Velký důraz na porozumění problematice je kladen zejména u ekonomických postupů či jevů, jelikož bez pochopení podstaty ekonomického jevu není možné realizovat ekonomické myšlení studentů. Zásada názornosti představuje předpoklad k získávání nových dovedností a vědomostí založený na základě odpovídajícího smyslového vnímání předmětů, postupů a jevů ekonomické reality. Zefektivnění výukových procesů je možné využíváním vhodné didaktické techniky a didaktických pomůcek. Studenti si tak mohou vytvořit správné, srozumitelné a co nejpřesnější představy (Krpálek, Krpálková, 2012).

Zásada názornosti obsahuje sledování reálných jevů, předmětů a procesů, jejich prezentaci vyučujícím a nápodobu studentem, grafické zpracování skutečnosti (náčrtky, výkresy apod.) či procvičování činností studentem. Aby bylo dosaženo optimálních výchovně-vzdělávacích cílů, mělo by být využito všech těchto metod (Slavík a Miller, 2012).

4.2 Zásada soustavnosti a přiměřenosti

Zásada soustavnosti vychází z informace, že studenti vědomostem osvojeným v logickém sledu mnohem lépe, důkladněji a trvaleji porozumí, zapamatují si je a v praxi jsou schopní je efektivně využívat. Zásadní je, aby vyučující studentům prezentoval učivo dopředu důkladně promyšlené a systematicky uspořádané. Nové vědomosti by měly doplnit studentovy vědomosti z předešlého studia, a to tím způsobem, že vyučující učivo z časového hlediska promyšleně uspořádá.

Zásadu přiměřenosti je možné vnímat jako patřičně zvolenou úroveň náročnosti. Součásti výchovně-vzdělávacího procesu by měly být odpovídající dosaženým kognitivním schopnostem studentů (Krpálek, Krpálková, 2012).

4.3 Zásada individuálního přístupu ke studentům

Základem zásady individuálního přístupu je skutečnost, že každý student je individualita, a je nezbytné k němu takto přistupovat. Tento přístup umožňuje pochopit potřeby a možnosti jednotlivých studentů a teprve poté může vyučující výuku přizpůsobit takovým způsobem, aby byla co nejefektivnější. Jednotliví studenti se odlišují dosaženou úrovní rozvoje svého intelektu, schopnostmi, dovednostmi, temperamentem či zdravotním stylem, a zároveň se odlišují rovněž způsobem, kterým jsou schopni se učit. Vyučující by proto měl v průběhu času své studenty pozorovat a poznávat a přistupovat k nim na základě svých zjištění. Výrazně by měl být odlišný přístup ke studentům handicapovaným a nadaným, na jedné straně ke studentům nesmělým, trpícím trémou nebo tichým, a na druhé straně ke studentům výřečným, sebevědomým atd. (Krpálek, Krpálková, 2012).

4.4 Zásada vědeckosti

Zásada vědeckosti připomíná, že učivo má odpovídat aktuální úrovni poznání v daném oboru, což platí zejména pro odborné předměty. Zdrojem faktů, zákonitostí a pojmů by měla být věda. Významná je práce s odbornou literaturou, časopisy apod. Uvádět je třeba vždy současné poznatky podle platné legislativy. Rovněž je nutné zajištění návaznosti mezi ostatními předměty v okruhu mezipředmětových vztahů i mezi jednotlivými odbornými předměty (Krpálek, Krpálková, 2012).

4.5 Zásada důkladnosti

Zásada důkladnosti dává důraz na takové působení na studenty, aby si osvojené dovednosti a vědomosti trvale zapamatovali. Dovednosti, poznatky a návyky mají být trvalého charakteru a musí být kdykoliv využitelné a zopakovatelné. Pro důkladnost naučení se je nutné, aby student učivu porozuměl. K tomu přispívá spojení teoretických a praktických znalostí, kdy poznatky odvozené logickou cestou jsou trvalejší než mechanické osvojení. Metodou pro důkladnost je soustavné upevňování a používání osvojených vědomostí a dovedností, přičemž zásadní je zejména zvládnutí základního učiva. Teprve následně lze přistoupit k upevňování a prohlubování základního učiva opakováním a procvičováním až k jeho postupnému rozšiřování (Slavík a Miller, 2012).

4.6 Zásada výchovnosti a vědomé aktivity

Ze zásady výchovnosti a vědomé aktivity vyplývá, že studenti mají být vyučujícím vedeni přiměřeně volenými příklady tak, aby si uvědomovali význam a smysl prováděné činnosti. Studenti musí rozumět tomu, co a proč dělají. Vyučující má být studentům vzorem k čestnosti, k hodnotové orientaci kladného typu a k respektování zákonů. K dosažení výchovně-vzdělávacích cílů je zapotřebí podřídit tomu jak obsah výuky, tak i ostatní didaktické prostředky materiální i nemateriální (Krpálek, Krpálková, 2012).

4.7 Zásada zpětné vazby

Je nezbytné, aby měl vyučující zpětnou vazbu o tom, jestli studenti porozuměli jeho výkladu, zda vykonávají požadované aktivity a jakých výsledků přitom dosahují. V souvislosti s těmito informacemi může vyučující změnit tempo výkladu učiva, metodu výuky nebo zvážit vrácení se k nepochopené části učiva (Krpálek, Krpálková, 2012).

5 Obsah vzdělávání v odborných předmětech

5.1 Učivo

Učivem se rozumí zpracování poznatků z různých oblastí života (např. umění, vědy a technik apod.). Jedná se o tzv. didaktickou transformaci těchto informací do školního vzdělávání. Jinými slovy dochází k převedení informací do vyučovacího procesu – učebnic, učebních plánů a osnov. Zásadní podmínkou je, aby vyučující rozuměl podstatě učiva a byl schopen ho vysvětlit studentům. Nedílnou součástí je zvážení smyslu učiva pro studenta s ohledem na jeho věk, schopnosti či uplatnění v budoucím životě (Skalková, 2007).

Další stěžejní podmínkou procesu vyučování je tzv. diferenciací učiva. Zásadní je tzv. základní učivo, bez něž není možné dále pokračovat ve vyučování. Rovněž je možné konstatovat, že toto učivo nelze vynechat z důvodu zásadního významu pro rozvoj studenta a je podstatné pro budoucí praxi. Na učivo základní navazuje učivo rozvíjející, které vede k lepšímu chápání základních principů a jeho praktické aplikaci. Poslední skupinou učiva je učivo doplňující, které zahrnuje aktualizace a jisté specifikace a zvláštnosti vedoucí k motivaci studentů (Slavík a Miller, 2012).

Maňák (2003) jako prvky učiva rozeznává vědomosti (pojmy, fakta), dovednosti (senzorické, intelektuální, motorické), návyky (pracovní, myšlenkové, hygienické), myšlenkové operace a postoje studenta.

Pedagogovi pro základní orientaci v rozsahu i obsahu učiva slouží Rámcový vzdělávací program, ze kterého následně vychází školní vzdělávací program. Dále potom odborné učebnice, cvičebnice a další textové pomůcky.

5.1.1 Rámcový vzdělávací program

„Rámcové vzdělávací programy“ (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)“ (NÚV, 2021c).

Rámcové vzdělávací programy stanovují (NÚV, 2021c):

- konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání,
- organizační uspořádání,
- profesní profil,
- podmínky průběhu a ukončení studia,
- zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů,
- podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- materiální, organizační a personální podmínky,
- podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

5.1.2 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací programy (ŠVP) jsou sestavovány na základě RVP, které si vytvářejí jednotlivé školy samostatně (NÚV, 2021c).

Jedná se o pedagogické dokumenty pro každý obor vzdělání, podle kterých se uskutečňuje výuka (Infoabsolvent.cz, 2021).

Školní vzdělávací program zahrnuje všechny náležitosti určené Rámcovým vzdělávacím program v mnohem podrobnější podobě. Obsahuje například:

- základní informace o škole,
- profil absolventa,
- učební plány (počty vyučovacích hodin),
- učební osnovy ke každému vyučovacímu předmětu
 - obecné cíle,
 - charakteristiku učiva,
 - výchovné a vzdělávací strategie,
 - mezipředmětové vztahy,
 - metody a formy výuky,
 - hodnocení výsledků žáků,
 - výsledky vzdělávání (Web OA Zlín, 2021).

Školní vzdělávací program vydává ředitel školy a zveřejňuje jej na přístupném místě u škole tak, aby byl vždy každému k dispozici (NÚV, 2021c). Naplnění programu kontroluje Česká školní inspekce (Infoabsolvent.cz, 2021).

5.2 Vzdělávací cíle v odborných předmětech

„Výukový cíl chápeme jako představu o kvalitativních a kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky. Objektivním podkladem pro stanovení výukových cílů pro jednotlivé vyučovací hodiny je schopnost učitele analyzovat učivo a respektovat přitom výsledky pedagogicko-psychologické diagnostiky třídy“ (Kalhous, Obst, 2002, s. 274).

Na dosažení daného cíle ve výuce má vliv povaha vyučovacího procesu, která se zakládá na oboustranném působení učitele a studenta. Výchovně-vzdělávací cíle nemusí být studentům přímo sdělovány, ale jsou do výuky začleněny tak, aby vedly studenty k pocitu zodpovědnosti za své vlastní rozhodování nebo je přiváděly k vlastnímu názoru (Slavík, Miller, 2012). Cíle by měly být jednoznačné, přiměřené, konzistentní a schopné kontroly (Ouroda, 2009).

Votava (2011) člení výchovně-vzdělávací cíle na dlouhodobé, které jsou obecné povahy, střednědobé a krátkodobé, konkrétnější, přičemž dlouhodobé cíle se postupem času rozvíjejí do střednědobých a krátkodobých. Dle Votavy (2011) je možné nahlížet na cíle například z hlediska času, tedy podle toho, jakou dobu trvá studentům, než daného cíle dosáhnou. Určený cíl zahrnuje znalosti a vědomosti o daném tématu a jeho porozumění, rovněž hodnoty, postoje, tvořivou aktivitu a dovednosti z praxe (Zormanová, 2014).

Ouroda (2009) dělí cíle dle jejich charakteru na vědomostní (kognitivní), které se vztahují k osvojování dovedností a vědomostí, výcvikové (psychomotorické) vztahující se k osvojování psychomotorických dovedností, a postoje (afektivní), které se vztahují k emoční oblasti.

Podle Slavíka a Millera (2012) jsou vzdělávací cíle děleny rovněž z hlediska jejich rozsahu. Od cílů s nejširší působností po specifické cíle následovně:

- obecné cíle výchovy a vzdělávání,
- cíle vyučovacích předmětů,
- cíle témat, tematických celků,
- cíle vyučovacích jednotek.

5.3 Mezipředmětové vztahy

Odborné předměty, výcvik i praktické vyučování spolu svým obsahem i charakterem navzájem souvisí, a proto je nezbytné mezi těmito částmi vyučování vytvářet mezipředmětové vztahy a zaručit tak návaznost i mezi ostatními vzdělávacími předměty (Loveček a Čadílek, 2003).

Mezipředmětové vztahy by měly naplňovat výchovně-vzdělávací cíle a napomáhat k lepšímu chápání učiva a k upevnování již probraných znalostí a dovedností (Slavík a Miller, 2012). Význam mezipředmětových vztahů spočívá zejména v propojení jednotlivých poznatků získaných ve výuce více předmětů. Návaznost mezipředmětových vztahů je ukotvena v osnovách a učebních plánech, přesto důležitou roli při jejich realizaci hraje samotný vyučující, který např. upravuje tematické celky v souvislosti s ostatními předměty (Ouroda, 2009).

Při realizaci mezipředmětových vztahů při výuce je třeba, aby vyučující přihlížel k věkovým zvláštnostem studentů, k potřebám vyučovacího procesu, k pojetí studijního oboru, k metodám a formám vyučování, k nárokům při kontrole vědomostí a znalostí studentů i k profilu absolventa (Loveček a Čadílek, 2003).

Při realizaci mezipředmětových vztahů při výuce je třeba, aby vyučující přihlížel k věkovým zvláštnostem studentů, k potřebám vyučovacího procesu, k nárokům při kontrole vědomostí a znalostí studentů i k profilu absolventa (Loveček a Čadílek, 2003).

Aby byl zajištěn ucelený a odborně a věcně správný výklad učiva, včetně jednotného používání základních pojmů ve všech vyučovaných předmětech, musí vyučující spolupracovat s dalšími učiteli a metodickou a předmětovou komisí. Významným úkolem je navazování na znalosti a vědomosti studentů z jiných předmětů a eliminování tzv. předmětové izolovanosti (Loveček a Čadílek, 2003).

Z tohoto důvodu je nezbytné, aby vyučující neviděl pouze svůj učební předmět, ale aby studentům předkládal učivo ve spojitosti s dalšími vyučovanými předměty a toto požadoval i při kontrole jejich znalostí, což od něho vyžaduje propracovaný metodický postup a bedlivou přípravu na vyučovací hodinu (Loveček a Čadílek, 2003).

Z pohledu obsahové souvislosti se mezipředmětové vztahy dělí na vertikální a horizontální. Vertikální vztahy mezi předměty souvisejí se vzájemně podmíněnými znalostmi a vědomostmi, přičemž předměty, jejichž učivo je probíráno v nižších ročnících, zahrnují základní znalosti potřebné pro pochopení učiva ve vyšších ročnících. Souvislosti dvou či více předmětů probíraných souběžně představují horizontální mezipředmětové vztahy, přičemž znalosti a vědomosti se navzájem doplňují a obohacují (Malý, 1988).

Z hlediska časové posloupnosti získání znalostí, uvádí Ouroda (2009) následující vztahy mezi předměty:

- souběžné – využívané současně ve více vyučovaných předmětech,
- retrospektivní – navazující na znalosti z ostatních předmětů,
- perspektivní – usnadňující zvládnutí učiva v ostatních předmětech.

6 Didaktická analýza učiva

V širším pojetí je didaktickou analýzou učiva rozuměn vztah učiva, cílů daného předmětu a výchovně-vzdělávacích cílů. V užším smyslu se jedná o detailní rozbor učiva předmětu nebo jeho části na bázi učebních osnov a pomůcek s porozuměním cílům sledovaným na analyzované úrovni (Slavík a Miller, 2012).

Vališová, Kasíková a kol. (2007) didaktickou analýzu definují jako završení plánovací činnosti vyučujícího, kdy se jedná o hlubší mentální aktivitu zabývající se poměrem cíle učební jednotky k obsahu učiva.

Dle Votavy (2018) je didaktická analýza složena ze šesti kroků: prvním krokem je analýza situace, která má zjistit, co se studenti naučili při předchozím studiu. Druhým krokem je analýza, z níž jsou vyvozeny konkrétní a správným způsobem formulované vzdělávací a výchovné cíle. Ve třetím kroku vyučující vybírá a diferencuje učivo, přičemž vychází z osnov s doplněním informací z učebnic odborného předmětu. Čtvrtým krokem je z pohledu vytvoření návaznosti probíraného učiva důležité jeho uspořádání. Pátým krokem se stanovuje soubor metod, forem a prostředků využívaných k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů. Posledním krokem je charakteristika logických operací a aktivit pro prohloubení a upevnění osvojených dovedností, poznatků a návyků. Je třeba, aby vyučující vždy zvolil a posléze uvedl do praxe nejvhodnější systém pro kontrolu výsledků vzdělávání.

Metodický způsob analýzy doporučený Vališovou, Kasíkovou a kol. (2007) je tento:

- charakterizování potřeb studentů – mentální práce vyučujícího, který uvažuje nad vzdělávacími potřebami studentů. Charakterizované potřeby posléze umožňují snazší formulování výchovně-vzdělávacích cílů,
- konkretizování výukových cílů – formulování specifických výukových cílů pro konkrétní vyučovací hodiny,
- analýza učiva tematického celku – vyučující vybere učivo tematického celku a seřadí jej,
- charakterizování základní činnosti studentů – výběr vlastní didaktické a učební aktivity,

- volba způsobů vyučování – vyučující volí výukové metody, řeší organizaci vyučování a materiální prostředky,
- formulace učebních zadání a otázek – vyučující stanovuje učební úkoly, zadání v rámci vyučovacích hodin, testy, domácí úlohy.

Slavík a Miller (2012) navrhují průběh kroků didaktické analýzy následovně:

1. Již při tvorbě Školního vzdělávacího programu (ŠVP) navrhuje vyučující zařazení odborného předmětu do učebního plánu. Tento návrh se projednává v předmětové komisi. Důležitým kritériem pro zařazení konkrétního odborného předmětu je jeho soulad s Rámcovým vzdělávacím programem (RVP) i plánovaná forma vyučování.
2. Situační analýza zkoumá, co studenti o dané problematice slyšeli v předchozí školní přípravě nebo v jiných odborných předmětech. Jednou z možností, jak situační analýzu zpracovat, je rozhovor s jiným vyučujícím, který související učivo v minulosti prezentoval v rámci svého vyučovacího předmětu. Další možností je zaměření se na osnovy příbuzných vyučovacích předmětů v předchozím studiu či vzdělávacím stupni, a určení mezipředmětových vztahů. Toto lze zjistit buď písemným ověřením, nebo rozhovorem se studenty.
3. Určení výchovně-vzdělávacích cílů pro předmět, tematický celek nebo pro dané téma. Podstatné je nalezení bezprostřední spojitosti mezi tématem vyučovací hodiny a výchovně-vzdělávacím cílem.
4. Výběr a uspořádání učiva. Zásadní je rozpoznat učivo základní, rozvíjející a doplňující. Ve výběru a uspořádání učiva jsou vyučujícímu nápomocny osnovy a odborné učebnice, podle nichž vyučující zpracuje logické postupy pro snadnější pochopení probíraného tématu.
5. Určení soustavy metod, forem a prostředků. Vhodnou metodu a formu učiva zvažuje vyučující s ohledem na výchovně-vzdělávací cíle a uspořádání obsahu rozebírané učební látky. Rovněž je třeba zvážit vhodné materiální didaktické pomůcky využívané ve výuce.

6. Tento krok je obdobný jako u Votavy (2018): definování logických úkonů a činností potřebných pro prohloubení a upevnění osvojených dovedností, poznatků a návyků s následnou kontrolou výsledků vzdělávání.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části bude charakterizována didaktická analýza na téma vyučovací jednotky „Podnikatelský záměr – nápad, průzkum, posouzení“. Toto téma je součástí tematického celku „Organizace, podnik, právní úprava podnikání“, které je vyučováno v prvním ročníku studijního oboru Obchodní akademie.

7 Charakteristika školy

Obchodní akademie a Střední odborná škola generála Františka Fajtla, Louny je škola s dlouholetou tradicí ve vzdělávání a stabilním postavením vyučovacích oborů. Využívá kvalitní pedagogický sbor a podporuje své obory vzdělávání tak, aby škola byla efektivní v oblasti řízení, ekonomiky a poskytovala co nejkvalitnější vzdělávání.

Ve školním roce 2018/2019 byli žáci vzděláváni v 11 oborech vzdělání za pomoci 42 pedagogů, 9 učitelů odborného výcviku a 22 nepedagogických pracovníků na 3 pracovištích.

Škola mimo běžnou výuku pořádá další aktivity, které napomáhají k prohloubení učiva. Patří mezi ně např. jazykové olympiády, krajské kolo v grafických dovednostech či školní kolo soutěže v psaní na klávesnici. Každoročně jsou také pořádané tradiční lyžařský a cyklisticko-turistický kurz či různé sportovní soutěže.

Nabízené studijní obory s maturitní zkouškou jsou uvedeny v Tabulce 1.

Tabulka 1 – Studijní obory s maturitní zkouškou

Kód oboru	Popis oboru	Forma vzdělávání	Délka vzdělávání v letech
78-42-M/02	Ekonomické lyceum	denní	4
63-41-M/02	Obchodní akademie (zaměření na cestovní ruch nebo na informatiku)	denní	4
23-41-M/01	Strojírenství (zaměření na automatizaci a robotiku)	denní	4
68-43-M/01	Veřejnosprávní činnost	denní	4

Zdroj: Nabídka oborů – 2021/2022 – OA a SOŠ gen. F. Fajtla, Louny, 2021

K vlastnímu šetření byl vybrán předmět Ekonomika, který se vyučuje v rámci oboru Obchodní akademie. Níže je tento obor stručně popsán včetně všech kompetencí absolventa oboru.

7.1 Obor Obchodní akademie

Obor Obchodní akademie s kódem 63-41-M/02 se v rámci kategorie vzdělání řadí mezi úplné střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení). Dále patří do skupiny oborů Ekonomika a administrativa. Konečným výstupem studia je vysvědčení o maturitní zkoušce.

Obor má za cíl naučit žáky typické podnikové činnosti jako např. orientovat se v právní úpravě pracovněprávních vztahů, zpracovávat různé doklady, vést účetnictví, sestavovat kalkulace, vytvářet potřebné písemnosti, provádět průzkum trhu, ovládat marketingové dovednosti či provádět účetní závěrku.

Po vystudování oboru Obchodní akademie nalezne absolvent uplatnění především v ekonomických oblastech jako ekonom, účetní, finanční referent, obchodní zástupce, bankovní a pojišťovací pracovník a na dalších ekonomicko-administrativních pozicích. Mimo pracovního poměru má absolvent předpoklady pro rozvoj vlastní podnikatelské činnosti. Další možností je pokračování ve studiu na vyšších odborných školách nebo na vysokých školách zaměřených na ekonomiku, administrativu, pedagogiku, právo apod.

7.2 Kompetence absolventa oboru Obchodní akademie

V rámcovém vzdělávacím programu pro obor Obchodní akademie z roku 2007 jsou popsány tyto kompetence absolventa:

A. Klíčové kompetence:

1) Kompetence k učení

Mezi kompetence k učení se řadí kladný vztah k učení a vzdělávání, osvojení si studijního režimu, umění pracovat s textem a efektivní vyhledávání a třídění informací. Absolvent by měl být schopný využívat různé informační zdroje, vnímat mluvené projevy a pořizovat si z nich poznámky.

2) Kompetence k řešení problémů

Kompetence k řešení problémů vedou k tomu, aby byl absolvent schopný samostatně řešit běžné pracovní i mimopracovní problémy. Při řešení problémů by

měl uplatňovat logické myšlení, využívat zkušenosti nabyté v minulosti a spolupracovat s ostatními lidmi.

3) Komunikativní kompetence

Komunikace je velmi důležitou kompetencí absolventa, kdy by měl být schopen vyjadřovat se ústně i písemně, formulovat srozumitelně myšlenky, zpracovávat administrativní písemnosti, dodržovat normy a využívat při komunikaci cizí jazyk.

4) Personální a sociální kompetence

Absolvent by měl být schopný stanovovat si přiměřené cíle osobního rozvoje, spolupracovat s ostatními lidmi, adaptovat se na měnící se životní a pracovní podmínky a zodpovídat za svěřené úkoly.

5) Občanské kompetence a kulturní povědomí

Absolvent je veden k tomu, aby dodržoval zákony, jednal v souladu s morálními principy, respektoval práva a osobnost druhých a uznával tradice a hodnoty svého národa.

6) Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Absolvent by se měl umět orientovat na trhu práce, zajímat se o vlastní profesní budoucnost, znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatele i zaměstnanců a rozumět podnikatelským principům.

7) Matematické kompetence

Z hlediska matematických kompetencí by měl absolventu umět převést běžné jednotky, provést reálný odhad, číst různé formy grafického znázornění a efektivně aplikovat matematické postupy při řešení různých úkolů v běžných situacích.

8) Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Velmi důležitou součástí profilu absolventa je umět využívat informační a komunikační technologie, a tedy ovládat hardware i software, komunikovat elektronickou poštou a pracovat s informacemi z různých medií.

B. Odborné kompetence:

1) Aplikovat poznatky z oblasti práva v podnikatelské činnosti

Absolvent by měl být schopný orientovat se v právní úpravě pracovně právních vztahů a závazkových vztahů a pracovat s potřebnými předpisy.

2) Provádět typické podnikové činnosti

Mezi typickou podnikovou činností patří např. práce s majetkem, výpočet zásob, mzdové výpočty, vyhotovování potřebných písemností, provádění průzkumu trhu apod.

3) Efektivně hospodařit s finančními prostředky

Absolvent by se měl orientovat v bankovním a pojišťovacím sektoru. Dále by měl umět sestavit kalkulace, provést základní hodnocení efektivnosti podniku, vypočítat daně, vést účetnictví a provést účetní závěrku.

4) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci

Absolvent by měl vždy dodržovat základní právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

5) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb

Absolvent by měl respektovat a dodržovat stanovené normy a předpisy a dbát na standardy kvality procesů při výrobě.

6) Jednat ekonomicky a v souladu se strategií trvale udržitelného rozvoje

Pro efektivitu podniku je důležité, aby absolvent uměl rozeznat užitečnost vykonávané práce, vypočítat náklady, výnosy a zisk. Zároveň by se měl zaměřit na trvale udržitelný rozvoj zaměřený na životní prostředí, energie, odpady apod.

8 Vlastní šetření

8.1 Didaktická analýza vybraného tematického celku

Tato kapitola představuje didaktickou analýzu vybraného tematického celku při náslechu konkrétní vyučovací jednotky. Součástí kapitoly je zároveň hodnocení jednotlivých kroků didaktické analýzy.

8.1.1 Situační analýza

Didaktická analýza byla provedena v rámci vyučovací jednotky s názvem „Podnikatelský záměr – nápad, průzkum, posouzení“, která je podle školního vzdělávacího plánu školy součástí předmětu Ekonomika. Toto téma je součástí tematického celku „Organizace, podnik, právní úprava podnikání“.

Předmět s názvem „Ekonomika“ je vyučován v 1. ročníku oboru Obchodní akademie. Výuka probíhala v učebně pro teoretické předměty, bez speciálního vybavení. Při výuce žáci reagovali na otázky vyučujícího. Získali též výsledky testu z předešlé vyučovací jednotky na téma „Tržní rovnováha“, které jim vyučující v rychlosti přečetla. Někteří z žáků se sami dotazovali, pokud jim byl předvedený výsledek nesrozumitelný.

Zhodnocení:

Zvolený tematický celek je vhodně zařazen. Žáci prokazovali orientaci v problematice, měli již zvládnutý tematický celek „Základní ekonomické pojmy“, kterými byla výuka předmětu Ekonomika zahájena. Vzhledem k časové tísní vyučující, nemohly být výsledky testu rozebírány podrobněji. Jednalo se již o téma probírané v minulosti, tudíž nebylo potřeba jej více rozebírat. Vyučující ochotně zodpovídala dotazy žáků.

8.1.2 Stanovení výchovně-vzdělávacích cílů

Na začátku expoziční části vyučující žáky seznámila se vzdělávacími cíli. Byli to:

1. Žák si osvojí znalosti týkající se podnikatelského záměru včetně všech jeho fází.

2. Žák se seznámí s novými pojmy spojenými s tématem: nápad, průzkum posouzení.

Během výuky působila výchovně, a to především tím, že vedla žáky k přemýšlení o jejich budoucnosti. Během celé hodiny udržovala pozornost žáků pomocí společné spolupráce, dotazováním a vzájemnou interakcí.

Zhodnocení:

Při sdělování vzdělávacích cílů by bylo lepší více použít formulace z tzv. Bloomovy taxonomie cílů, které lépe vyjadřují cílové stavy. Jsou navrženy tyto formulace:

- Žák definuje pojmy: Podnikatelský záměr, nápad, průzkum trhu.
- Žák uvede příklad vlastního podnikatelského záměru, se kterým bude následně dále pracovat.
- Žák aplikuje všechny fáze podnikatelského záměru na svůj vlastní příklad.
- Žák analyzuje trh ve svém okolí a dovede se rozhodnout, zda by měl jeho nápad v daném okolí úspěch.
- Žák shrne všechny části svého podnikatelského záměru do smysluplného celku.
- Žák posoudí, zda je jeho nápad podnikatelského záměru realizovatelný a pokud ano, obhájí ho vhodnými argumenty.

Výchovné cíle jsou zvoleny správně, jelikož při zaměření se na žákovu budoucnost dokážou vzbudit v žákovi zájem a tím je udržena jeho pozornost při celé vyučovací jednotce.

8.1.3 Výběr a uspořádání učiva

Do základního učiva zařadila vyučující vysvětlení pojmu „Podnikatelský záměr“ a všechny jeho fáze. Rozvíjejícím učivem bylo vysvětlení všech pojmů na praktických příkladech ze života. Doplňujícím učivem bylo sdělení žákům, jak moc je podnikatelský záměr před začátkem podnikání důležitý.

Zhodnocení:

Vyučující použila ideální logické postupy pro pochopení učiva, jednotlivá sdělení navazovala. Zde nebyl prostor pro žádná doporučení.

8.1.4 Určení forem, metod a didaktických prostředků

Při výuce vybraného tematického celku byla zvolena teoretická vyučovací jednotka a frontální výuka. Hlavní metodou v expoziční části byl výklad, doplněný aktivizačními otázkami. Vyučující použila dataprojektor s prezentací. Žákům dávala pokyn k zápisu, během kterého dále prezentovaný text verbálně popisovala. Při výuce nebyla použita učebnice, jelikož v tomto případě ani nebyla potřeba.

Zhodnocení:

K výuce mají žáci k dispozici učebnici s názvem „Ekonomika 1 – Pro ekonomicky zaměřené obory Středních škol“, jejíž autory je Petr Klínský a Otto Münch, která však při vyučovací jednotce nebyla použita. V tomto případě to však nevadí, jelikož vše potřebné bylo zahrnuto v prezentaci. Zde bylo doporučeno žákům alespoň sdělit, na jaké straně naleznou informace o probíraném tématu.

Vyučující měla připravenou a dobře strukturovanou prezentaci. Jednotlivé části učiva vhodně doplňovala příklady a ptala se též žáků. Z pozorování bylo patrné, že žáci jsou na tento způsob výuky zvyklí a že jim vyhovuje.

K motivaci žáků bylo doporučeno začít výklad dotazem, zda by si žáci v budoucnu přáli založit své vlastní podnikání. Pokud ano, jakého oboru by se podnikání týkalo.

Jako zpestření vyučovací jednotky by bylo možné rozdělit žáky do skupin. Následně mají žáci za úkol rozhodnout, co jim v dané lokalitě chybí a na tento nápad zaměřit podnikatelský záměr, ve kterém společně konkrétně popíší, jakým způsobem by při něm postupovali.

Jednou z dalších možností je použití aktivizační metody „Klasický brainstorming“ z publikace „Moderní didaktika“ od Roberta Čapka z roku 2007. Během této metody jsou žáci také rozděleni do skupin (podle počtu žáků, např. 6 žáků v každé skupině). Tím vznikne týmová spolupráce, díky které jsou žáci schopni vymyslet více nápadů a zároveň si tím utuží vzájemné vztahy. Cílem této metody je vymyslet co nejvíce nápadů podnikání, které by se v dané lokalitě daly realizovat. Všechny nápady zapisuje zástupce skupiny na papír. Následně jsou nápady předneseny zvoleným žákem z každé skupiny a jsou společně hodnoceny z hlediska reálnosti a udržitelnosti. Při této metodě vyučování by měl vyučující dodržovat tato pravidla:

- žádný nápad se nesmí kritizovat,
- podporuje se naprostá volnost v myšlení,
- cílem je získat maximální množství nápadů,
- žádný nápad se nezavrhne, o každém se přemýšlí a prověřuje se, zda by bylo možné ho realizovat.

Výklad byl podpořen prezentací, která však nebyla ničím zajímavá. Zde bylo doporučeno použít barevný podklad prezentace a přidání vhodných obrázků tak, aby prezentace žáky více zaujala. Pokud mají žáci určený čas k opisování prezentace, není vhodné k nim při tomto úkonu dále hovořit, jelikož se nemohou soustředit na opisování.

8.1.5 Procvičení a fixace učiva

V závěru hodiny vyučující fixovala učivo krátkým slovním shrnutím a otázkami k opakování.

Zhodnocení:

Žáci si odnesli z hodiny potřebné poznatky, na otázky odpovídali celkem bez chyb, v případě nepřesné odpovědi vyučující žáka opravila. Vše probíhalo v přátelském tónu, žádný žák se nemusel cítit špatně při nesprávné odpovědi. Pro lepší fixaci učiva bylo doporučeno zadat žákům domácí úkol, ve kterém by na papír sepsali svůj nápad podnikatelského záměru se všemi potřebnými náležitostmi. Jako motivaci k vypracování úkolu je vhodné zvolit například ohodnocení nejlepším stupněm, které se bude počítat do celkové klasifikace.

8.2 Individuální rozhovor

Individuální rozhovor byl poskytnut vyučující předmětu „Ekonomika“. Rozhovor probíhal ve škole, vyučující ochotně odpovídala na položené otázky.

1. Jak dlouho působíte ve školství, na této škole a jaké vyučujete předměty?

Působím ve školství 28 let, po celou dobu na této škole. Vyučuji odborné předměty ekonomického zaměření.

2. Jaké didaktické pomůcky při výuce předmětu Ekonomika používáte a jak často?
 - *textové pomůcky = učebnici*
 - *PowerPointové prezentace*
 - *méně videa.*
3. Ve které části hodiny didaktické prostředky používáte nejčastěji?
 - *V expoziční části.*
4. Uvítala byste rozšíření či zpestření výuky o nějaké didaktické prostředky?
 - *Zajímavě pojatá prezentace vždy výuku obohatí, ale nesmí být použita pouze pro opisování učiva, musí žáky zaujmout.*
5. Má škola k dispozici dostatek didaktických pomůcek a techniky?
 - *Domnívám se, že škola je dobře vybavena pomůckami i technikou.*
6. Jsou nějaké didaktické prostředky, které byste ráda využila, ale škole je nevlastní?
 - *Žáci by mohli při samostatné, skupinové, ale i společné práci používat tablety.*

Zhodnocení rozhovoru

Vyučující působí na škole mnoho let, jedná se o zkušeného pedagoga. Podle jejího názoru má škola dostatečné množství didaktických prostředků. Vyučující je využívá v omezeném množství, nejčastěji učebnici a PowerPointové prezentace. Dobře zpracovaná prezentace dle jejího názoru výuku obohacuje. I když vyučující konstatovala, že škola vlastní dostatek didaktických prostředků, ráda bych výuku obohatila o mobilní výpočetní techniku v podobě tabletů, které by žáci používali při výuce pouze na pokyn vyučujícího. Sloužili by jim např. k vyhledávání informací spojených s vyučovaným tématem či k vyhledávání předpisů a zákonů. Dále by mohli sloužit jako podpůrná pomůcka při opakování učiva v podobě různých interaktivních aplikací.

8.3 Celkové zhodnocení a vlastní doporučení

Na základě didaktické analýzy vybraného tématu a rozhovoru s vyučujícím byly pro expoziční část vyučovací jednotky vytvořeny nové prezentace k tématům „Podnikání“, „Živnosti“ a „Obchodní společnosti“. Tyto prezentace jsou součástí Příloh č. 1, 2 a 3. Pro účely fixace byla zpracována křížovka (viz Příloha č. 4) a doplňovačka (viz Příloha č. 5).

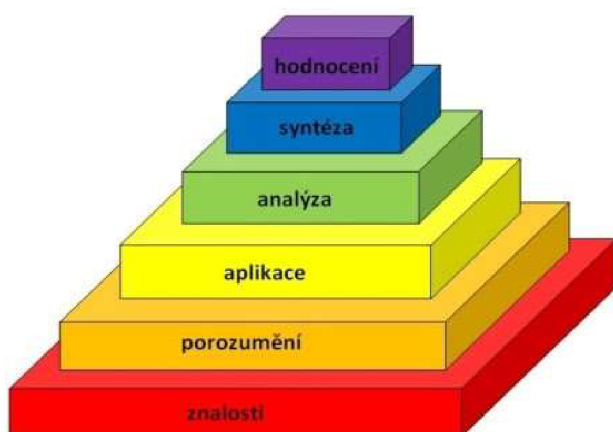
9 Výsledky a doporučení

V rámci didaktické analýzy a metody pozorování byly zjištěny základní informace týkající se dané vyučovací jednotky v předmětu „Ekonomika“.

Po porovnání vybraného tematického celku s rámcovým vzdělávacím program lze konstatovat, že bylo vybrané téma vhodně zařazeno do struktury učiva. Pro vyučování byla zvolena obyčejná učebna s lavicemi, která disponovala dataprojektorem, který je k výuce teoretické hodiny velmi vhodný.

Vzdělávací cíle byly zvoleny vhodně, avšak poněkud stroze. V tomto případě bylo doporučeno použít Bloomovu taxonomii, která se skládá ze 6 hierarchicky uspořádaných kategorií cílů viz Obrázek č. 2.

Obrázek 2 – Bloomova taxonomie cílů

Zdroj: Doubková a Tomek, 2015

Učivo bylo vybráno a uspořádáno adekvátně k tématu vyučovací jednotky. Teoretické pojmy byly vysvětleny na příkladech. Byla vyzdvižena důležitost probíraného učiva, čímž byli žáci motivováni k zapamatování si probírané látky.

Vybraná forma i metody výuky byly zvolena vhodně. Výklad byl doplněn prezentací, která ušetří vyučujícímu čas, který by musel jinak věnovat zápisu pojmů na tabuli. Zde vzniká prostor pro vylepšení, a to použitím zajímavější prezentace, která žáky více zaujme. Zároveň je důležité žáky při opisování nerušit, aby se mohli soustředit při vytváření vlastních poznámek, popř. vytvoření dotazů k vyučujícímu pro doplnění nesrozumitelností. Zvolenou formu výuky by bylo možné doplnit skupinovou prací a využít i další metodu, která podpoří fixaci učiva, a to klasický brainstorming. Výuku

je možné podpořit dosud nepoužívanou didaktickou technikou – elektronickým tabletem, díky kterému by si žáci mohli jednoduše vyhledat potřebné informace. Tablet lze dále využít i v dalších vyučovacích jednotkách např. k zakreslování, k využití různých edukačních aplikací apod.

Na konci vyučovací jednotky proběhla fixace učiva pomocí dotazování se žáků, kteří pohotově odpovídali. Z odpovědí byl znát zájem žáků o probíranou látku, čímž vyučující splnila cíle vyučované jednotky. Zájem žáků by šel dále rozvíjet např. zadáním domácího úkolu, na kterém by si samostatně názorně vyzkoušeli, jakým způsobem aplikovat dané téma v praxi.

ZÁVĚR

Závěrečná práce na téma Didaktická analýza vybraného tematického celku v ekonomických předmětech SOŠ se zabývala didaktickou analýzou konkrétní vyučovací jednotky předmětu Ekonomika 1. ročníku oboru Obchodní akademie.

V teoretické části byla popsána témata vzdělávací soustava v České republice, obecná didaktika, didaktické zásady, obsah vzdělávání v odborných předmětech a samotné kroky didaktické analýzy. Pro vypracování této části práce byla použita metoda analýzy informací z odborné literatury a dalších potřebných zdrojů zabývajících se výše uvedenými tématy.

V praktické části byla nejprve představena škola, ve které se uskutečnilo pozorování vyučovací jednotky, které bylo využito k vypracování této části závěrečné práce. Dále byl blíže specifikován obor Obchodní akademie a vyjmenovány všechny kompetence absolventa tohoto oboru. V kapitole Vlastní šetření byl popsán průběh náslechu ve vyučovací jednotce s názvem „Podnikatelský záměr – nápad, průzkum, posouzení“. Celý průběh byl následně zhodnocen. V komparaci se zjištěnými informacemi uvedenými v teoretické části bylo upozorněno na nedostatky a bylo navrženo několik doporučení. Jedná se o navržení zajímavějších prezentací, které by mohly žáky více zaujmout, použití formy skupinové práce či využití metody brainstormingu pro zpestření výuky. Výuku je možné podpořit využitím didaktické techniky – elektronického tabletu. K zábavnější formě fixace a opakování učiva byly vytvořeny didaktické pomůcky – křížovka a doplňovačka. Je možné konstatovat, že navržená doporučení jsou použitelná v praxi, jelikož se kromě zmíněných tabletů nejedná o žádné nereálné zásahy do průběhu výuky. Zavedení využívání tabletů je jako jediné z doporučení závislé především na aktuálních finančních prostředcích dané školy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

KRÁLOVÁ, Alena. *Didaktika základů ekonomiky*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1964-7.

KRPÁLEK, P., KRPÁLKOVÁ-KRELOVÁ, K. *Didaktika ekonomických předmětů*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2012. 184 s. ISBN 978-80-245-1909-8.

LOVEČEK, A., ČADÍLEK, M. *Didaktika odborných předmětů*. První vydání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003.

MALÝ, M. a kol. *Odborný výcvik*. České Budějovice: MZVž ČSR, 1988.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.

OURODA, Stanislav. *Oborová didaktika*. Vyd. 2., nezměn. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009. ISBN 978-80-7375-332-0.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, Milan a Ivan MILLER. *Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. Vyd. 3., přeprac. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2012. ISBN 978-80-213-2277-6.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

VOTAVA, Jiří. *Teoretické základy didaktiky pro střední odborné vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze. 2018. ISBN: 978-80-213-2859-4

VOTAVA, Jiří. *Úvod do pedagogiky: (ianua scholae reserata)*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Institut vzdělávání a poradenství, 2011. ISBN 978-80-213-2229-5.

ZORMANOVÁ, L. *Obecná didaktika*. Pro studium a praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2014. 240 s. ISBN 978-80-247-4590-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

DOUBKOVÁ, Anna a Karel TOMEK. *Spektrum vzdělávacích metod* [online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=66430>

INFOABSOLVENT.CZ. *Co jsou rámcové a školní vzdělávací programy (RVP a ŠVP)?* [online]. [cit. 24.10.2021]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>

JANÍK, T. *Didaktika obecná a oborová: Pokus o vymezení a systematizaci pojmů*. [online]. [cit. 17. 5. 2021]. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/641243/mod_folder/content/0/JANIK_didaktika_obecn_a_oborova.pdf?forcedownload=1

NÚVa. *Rozvoj vzdělávání*. [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rv>

NÚVb. *Střední vzdělávání*. [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-vzdelavani>

NÚVc. *Rámcový vzdělávací program*. [online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%206341M02%20Obchodni%20akademie.pdf>

WEB OA A SOŠ GEN. F. FAJTLA, LOUNY. *Nabídka oborů – 2021/2022* [online]. [cit. 05.2.2021]. Dostupné z: <https://oasoslouny.cz/prijimaci-zkousky/nabidka-oboru/>

WEB OA ZLÍN. *Školní vzdělávací program Obchodní akademie*. [online]. [cit. 24.10.2021]. Dostupné z: http://www.oazlin.cz/wcd/docs/svp/svp_oa.pdf. Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín.

ZÁKONY PRO LIDI. *Školský zákon*. [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Místo didaktiky v poli věd o výchově.....	14
Obrázek 2 – Bloomova taxonomie cílů	35

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Nabídky oborů na OA a SOŠ gen. F. Fajtla, Louny.....	26
---	-----------

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Prezentace na téma Podnikání

Příloha č. 2: Prezentace na téma Živnosti

Příloha č. 3: Prezentace na téma Obchodní společnosti

Příloha č. 4: Křížovka včetně řešení

Příloha č. 5: Doplnovačka včetně řešení